

LA PASSIÓ
A L'URGELL.
SEGLES
XV I XVI

Per Ramon Miró i Baldrich

7

I. 1480: «FER LA PASSIÓ» A TÀRREGA

Les dades

TREBALLANT en un estudi extens sobre l'activitat teatral a Cervera durant l'Edat Mitjana i l'Edat Moderna, hem anat cercant notícies d'activitat teatral en altres poblacions a l'entorn durant aquesta època amb la recerca directa dels arxius —especialment en els casos d'Igualada i de Tàrrega—.

A Tàrrega, a part d'una activitat d'entremesos al Corpus durant el segle XV i d'una activitat ocasional de comèdies —representades per estudiants o per companyies passavolants— durant els segles XVI i XVII¹, hem trobat la referència al fet de «fer la Passió» el divendres sant de l'any 1480.

Uns quants dels llibres consultats els hem hagut de foliar prèviament, i el llibre d'on extraiem aquestes notícies és un d'aquests; aquest fet i la no coneixença de la referència a aquestes dades en cap estudi anterior ens fa pensar que la notícia que donem havia restat inèdita fins ara.

Els elements que ens la forneixen no són massa explícits sobre l'entitat de l'activitat, però són suficients perquè ens en fem una idea tot contextualitzant-los.

La setmana santa de l'any 1480, essent paers de Tàrrega els honorables en Miquel Farreró, Andreu Agramunt, Andreu Canela² i Joan Escuder, accepten de pagar una sèrie de despeses ocasionades en el «fer la Passió» el divendres sant. Manen a Bartomeu Belltall, sotsclavari de la paeria aquell any, que pagui les despeses, i Franci Mir, notari i escrivà de la paeria, en dóna fe.

Les despeses són:

1. A Andreu Canela, paer, dos sous i vuit diners per una post que serví per al braç de la creu (manament de pagament datat a 1-IV-1480).

2. A Andreu Sorribes, fuster, quatre sous i sis diners per fer la creu (data 1-IV-1480).

3. A Lluís Moyà (potser Moya), tres sous i onze diners per claus i corda (data 1-IV-1480).

4. Una possible despesa (no precisada en la quantitat ni confirmada després en el llibre d'albarans) a Franci Mir, notari, per haver pagat el dinar de cinc persones que van cantar a la Passió.

I encara el vint-i-nou de juliol del mateix any, els nous paers elegits manen a Bernat Sala, sotsclavari³, que pagui l'albarà de quatre sous i sis diners al fuster Andreu Sorribes perquè el sotsclavari anterior no l'havia pagat.

A través de les dades descobertes obtenim tres tipus diferents d'informació:

A) sobre utensilis-elements escènics usats:

- una post que serví per al braç de la creu.
- fer la creu.
- claus i cordam.

B) sobre l'activitat a què eren destinats:

- la creu on *fou crucificat* Jesús el divendres sant
- fer la creu del Jesús, que serví el divendres sant *proppassat*, que van fer la Passió.
- claus i corda serviren per *fer la passió*.
- la creu que serví al Jesús el dia de divendres sant *proppassat*.

C) sobre els cinc cantors (personatges alhora ?) que hi intervingueren i la despesa del dinar que els paguen.

Suposant que la iniciativa venia del propi clergat i que vestits i altres elements necessaris i no mencionats en aquests albarans anaven a càrrec seu, hem intentat ampliar les notícies obtingudes amb la consulta de l'arxiu parroquial, però d'aquesta època no en resta ni un sol llibre de capítols o consells de comunitat eclesiàstica, ni de comptes. El buit per aquest costat és total.

Tenim, doncs, unes indicacions d'attrezzo (objectes escènics usats), unes breus indicacions d'acció realitzada aquell divendres sant de 1480 (fer la Passió, la crucifixió de Jesús)⁴ i la presència de cinc cantors durant el fer la Passió.

Més enllà d'aquesta base ens movem ja en un terreny de supòsits, en el qual ens pot ajudar la consideració d'un entorn més ampli (de la pròpia vila i de la zona).

La vila de Tàrrrega a la segona meitat del segle XV

A mitjan segle es passà uns temps difícils amb la guerra de la Generalitat contra Joan II (1462-1472). El 1470 Tàrrrega passa a dependre de la princesa Isabel de Castella per donació de Joan II⁵, i a finals de la dècada dels setanta sembla que la recuperació econòmica és ja un fet.⁶

Les relacions entre els eclesiàstics i el Consell de la paeria tornen a anar bé després que, durant el temps de guerra, hi hagués tensions i enfrontament obert a causa de la pretensió dels paers de cobrar impostos als eclesiàstics i la negativa d'aquests a celebrar oficis religiosos, com a rèplica.⁷

Els anys compresos entre 1479 i 1489 ofereixen l'aparença d'una època de normalitat en què, fora de l'ensurt de la pesta (especialment el brot que es donà entre finals de l'any 1482 i inicis del 1483, que fins i tot suposà una reducció dels quaters a tres)⁸, es reprèn una sèrie d'activitats lúdiques o almenys de prestigiament.

Amb la represa de la processó del Corpus es reprèn també la realització d'entremesos. Sobre aquests anteriorment tenim una notícia de l'any 1441, que és l'acord del Consell de no pagar entremesos i jocs aquell any i permetre tan sols que en faci algú si ho desitja, a càrrec propi⁹.

Ara, el 1479, el Consell mana pagar a Bernadí Mir i Joan Febrer seixanta sous perquè facin entremesos per al Corpus¹⁰. El 1480, després que per setmana santa es fes la Passió, el Consell determina pagar als capitans de les confraries de Santa Maria de l'Esperança i de Sant Antoni vint-i-dos sous per cadascuna, i quaranta-quatre sous als capitans de Sant Francesc, tot perquè facin entremesos pel Corpus. I encara paga a Antoni Santapau, de Tàrrrega, flabioler, i a un cornamusaire, onze sous i nou diners, com a joglars que han anat a la processó del Corpus i «perquè féu dues dances dit dia al deprés dinar».¹¹

Les despeses per entremesos segueixen apareixent els anys 1482, 1485, 1488 i 1489. La despesa als joglars del Corpus pràcticament esdevé anual.

Aquests entremesos o castells, carros amb un decorat i, probablement, amb figurants, són el més acostat a una activitat teatral que trobem a Tàrrrega durant el segle XV per relacionar-hi el «fer la Passió» que ens apareix el 1480. També trobem despeses per a la construcció, el 1483, d'un «castell de Rodes» per a la rebuda de la reina Isabel.

Les referències a aquestes activitats tracten només de despeses per a la construcció dels entremesos o castells, i en cap cas no trobem la referència a despeses pels actors¹². Aquestes dades considerades, doncs, no neguen l'existència d'actors-cantors i de text en les accions representades, però tampoc no ens l'afirmen. L'únic que ens certifiquen és que el Consell prenia a càrrec, d'una manera habitual, despeses bàsiques en la construcció d'aparells escènics per a la processó del Corpus, per a rebudes reials i fins i tot per a la celebració de la setmana santa (el «fer la Passió» el 1480 i despeses pel monument en anys posteriors).

ps. bager

fe. d'Albar

Los galeros Lany p'p'nt edus p'nt d'la vila
de Camigua al p'nt en b'ntzen belat p'p'la
may en lo dir any volen p'nt en y'ltm q'le d'lo
p'ntes q' p'ntes de d'nd. p'p'lanona d'nd
epag'ros al p'nt en cy ampre p'ntes
al p'nt en p'nt b'nt carny d' d'nd. d'nd
p'nt les q' d'lo ha b'ntes epag'ros ay d'nd
p'ntes p' l'raula q' ha f'ra d' melis f'ra
vos lo p'nt cy d'nd d'nd p'ntada d'ra q'
may la qual d'ntes av'nt eff' f' p' p'nt
may non e p'nt d'ra cap d'la p'nta epag'ros
may de n'nt m'nt de p'nt d'ra de d'nd any
ay d'nd

Andreu canella

fe. d'Albar

Los galeros Lany p'p'nt edus p'nt d'la vila
de Camigua al p'nt en b'ntzen belat p'ntes d'nd
d'nd any d'ntes p'nt en y'ltm q'le d'ra p'nt
n'nt d'nd p'ntada d'nd epag'ros
al p'nt d'nd canella. may p'ntes n'nt
d'nd p'ntes d'nd los qual' a ell p'nt de
p'nt p'nt de d'ra p'nt q' f'nt al b'nt d'ra
d'nd d'ntes p'ntes may d'nd d'ra d'nd
n'ntes p'nt f'ra d'nd vos lo p'nt cy d'nd
d'nd p'ntes d'nd d'nd p'nt d'nd lo qual
d'ntes av'nt eff' f' p' p'nt may non
e p'nt d'ra cap d'la p'nta epag'ros
d'ntes m'nt de p'nt d'ra de d'nd any
ay d'nd

Andreu ferrer

fe. d'Albar

Los galeros Lany p'p'nt edus p'nt d'la vila
de Camigua al p'nt en b'ntzen belat p'ntes d'nd
d'ntes q' p'ntes d'nd d'nd d'nd
vos lo p'nt cy d'nd d'nd p'ntes d'nd
epag'ros al p'nt en y'ltm f'ra d'nd
p'ntes d'nd d'nd d'nd d'nd
p'ntes d'nd d'nd d'nd d'nd
p'ntes d'nd d'nd d'nd d'nd

Tàrraga. Representació de la Passió, any 1480. (AHCT. Llibre d'Albarans, 1479-1490, fol. 20 v.). (Fotografia: Vilamajó).

Un context més ampli

Durant el segle XV, l'activitat d'entremesos del Corpus es troba documentada a Igualada, Cervera i Lleida, per considerar poblacions més o menys properes. Quant a la representació de la Passió, només la tenim documentada a Lleida i a Cervera.

A Lleida les primeres notícies sobre la Passió són ja de l'any 1431 i sembla que arriben al màxim de complexitat el 1456. A Cervera s'inicien el 1481 i podem pensar que, si identifiquem l'inici de la representació amb la primera notícia documental que en tenim, l'efímera iniciativa targarina trobà camp adobat a Cervera, on podem seguir la continuïtat de representacions durant una colla d'anys.

Tant a Lleida com a Cervera les despeses en general són d'escenografia (muntar el cadafal, l'attrezzo); n'hi ha, també, que ens permeten afirmar l'existència de personatges —eclesiàstics i/o escolans— i d'un text que, almenys als inicis, era cantat com en els entremesos¹³.

Els textos de Tàrrega no ens permeten anar tan lluny —afirmar l'existència de personatges-actors i no simples cantors—, però el fet que poguem afirmar la realització d'entremesos del Corpus a Cervera amb representació i cant almenys des de 1437 ens porta a ser optimistes respecte als de Tàrrega, quan es feren, i a l'entitat d'aquest «fer la Passió».

II. NOTÍCIA DEL «DAVALLAMENT» A BELLPUIG

Un segle després consta una altra notícia, ara a Bellpuig, que fa referència a la representació del davallament a l'església el 1583. El text ens fa pensar en una acció consuetudinària, parateatral o teatral, paral·lela a la generalització de la construcció dels monuments a l'interior de les esglésies durant la setmana santa.

En aquest cas es tractava de l'existència d'una creu amb una imatge de Jesucrist separable, que era desenganxada de la creu i davallada per dos eclesiàstics, probablement, en representació del davallament de Jesús de la creu fet per Josep d'Arimatea i Nicodem¹⁴. Com a cerimònia consuetudinària aquesta pràctica en algunes esglésies ha arribat fins al segle XX. Així, en un article publicat el 1901, Gabriel Llabrés afirmava que la cerimònia del davallament encara se celebrava a Binissalem, a les Illes, el dia de divendres sant: «un duo entonado en latín por dos sacerdotes representando José de Arimatea y Nicodemus, vestidos con túnica romana, con martillos, tenazas y escaleras, llevan a cabo la ceremonia cantando el *Christi*, etc.»¹⁵

El fet que la Passió de 1534 i 1545 de Cervera separés clarament els diferents dies i que les referències a Lleida durant el segle XVI ens parlin només de la resurrecció (i fins el fet que les passions conservades al manuscrit Llabrés, també del segle XVI, donin clarament separades les diferents parts de la Passió), marca una evolució envers el desintegrament i la possible supervivència dels actes separats¹⁶. El del davallament podia, doncs, ser assumit per parròquies més reduïdes puix que precisava d'un nombre reduït d'actors i de pocs assaigs previs.

Al mateix segle XVI, sabem que es representava el davallament en unes roques o castells del Corpus de València els anys 1517 i 1523, i que també es representava a la seu de Girona el 1560¹⁷. Així mateix, tenim nombroses notícies de representació del davallament a la catedral de Mallorca a la segona meitat del segle XV (1456, 1481, 1488, 1499) i primera meitat del XVI (1500, 1503, 1504, 1514, 1515, 1521, 1527, 1529, 1538, 1540)¹⁸.

Sobre les notícies de Mallorca, n'hi ha una molt similar a la que considerem; es tracta també de la despesa per arreglar el crucifix del davallament, feta el 1538:

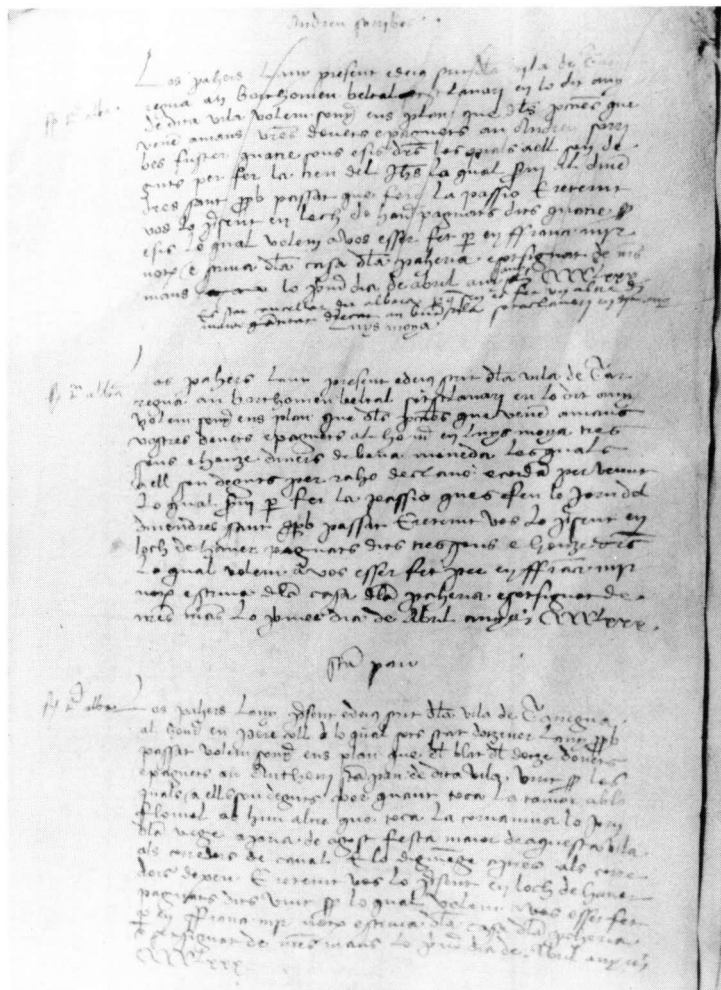
«Més he pagat a mestre Bartomeu Roig per la mitat del que se ha despés en adobar lo crucifixi serveis per dit deballament, ex provisione capitulari, tretze sous. (L. de clavaría 1538, f. 57 v)»¹⁹.

En aquest cas sembla que les despeses es partien entre el consell municipal i l'administració eclesiàstica de la catedral.

No hem conservat cap referència a quin pogués ésser el text d'aquest davallament fet a l'església de Bellpuig, però si considerem els diferents textos coneguts²⁰ tan sols el de la Passió de Cervera hi és acostat cronològicament i geogràficament. És un text breu que Romeu considera acostat a les formes més primitives del drama, i, quant a l'autoria: «Bé que inclòs dins el conjunt de la Passió cerverina, cal considerar aquest Davallament, una vegada més, com a peça autònoma. Pel que fa al seu autor, no podem considerar-ne els candidats ni Sança ni Pons, que sens dubte aprofitaren un Davallament anterior. Quant a la seva datació, penso que, a causa de la seva tècnica rudimentària i del seu parentiu amb un cert tipus de drames eclesiàstics, podríem retrotreure el text primitiu potser a la segona meitat del segle XIV»²¹.

És versemblant de considerar que formés part del text tradicional que es representà a Cervera fins a la refosa i ampliació de Baltasar Sança i Pere Pons el 1534 i el 1545 (tot incloent llargs fragments de **Lo Passi** de Fenollar i Martines i creant fragments nous en el mateix metre), i que, d'haver-se representat teatralment l'acció de la Passió a Tàrraga el 1480, fos ja el mateix text tradicional potser procedent de les representacions de Lleida (la relació amb Lleida a nivell de paeries era freqüent, i les despeses que els Consells dediquen a aquestes activitats ens els presenta com a part interessada).

Som conscients que la base documental de què partim en aquest treball és prou precària per als casos de Tàrraga i Bellpuig, però ens tranquil·litza el fet que en molts altres casos la base de què es parteix és similar i no s'ha dubtat massa a fer afirmacions semblants en base al context en què es podien referenciar les notícies.

Tàrraga. Representació de la Passió, any 1480. (AHCT. Llibre d'Albarans, 1479-1490, fol. 22r). (Fotografia: Jesús Vilamajó).

Passió a ponent

	LLEIDA	CERVERA	TÀRREGA	BELLPUIG
1431	representació divendres sant			
1432	monument dijous sant			
1453	representació passió al claustre			
1456	representació de la passió			
1480			represen. passió divendres sant	
1481		represen. passió divendres sant		
1482	representació de la passió		monument	
1486		represen. passió divendres sant		
1488		represen. passió divendres sant		
1490		repres. passió divendres sant		
1491		cadafal representació passió		
1494		cadafal a l'església divend. sant		
1501		represen. passió divendres sant		
1506		cadafal a l'església setm. santa		
1508		creu per al divendres sant		
1509		representació passió		
1511	entremesos pasqua resurrecció			
1512		repr. misteri passió divend. sant		
1517	entremesos pasqua resurrecció			
1518		represen. passió divendres sant		
1519		representació divendres sant		
1521	entremesos pasqua resurrecció			
1522	entremesos pasqua resurrecció			
1534		repre. misteri passió divend. sant		
1545		temps representà misteri passió		
1555		monument		
1583				representació davallament

ANNEX DOCUMENTAL

Tàrrega. Representació Passió:

1

1480

Andreu Canella.

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrrega al sènyer en Barthomeu Beltal, sotclavari de dita vila en dit any, volem, sènyer, e.ns plau que de les pecúnies de dita sotaclaveria donets e paguets al honorable n'Andreu Canella, compaher nostre, dos sous e huyt d[ine]rs, los quals a ell són deguts per rahó de una post que serví al braç de la creu hon fonch crucifficat lo Jesús lo dia de divendres sant. E retenit-vos lo present en loch de haver pagats dits dos sous huyt d[ine]rs, lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, not[ari] e scrivà de la casa de la paheria, e sotsignat de nostres mans lo primer dia de abril any MCCCCLxxx.

f. 20 v.

2

Andreu Sorribes.

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrrega a.n Borthomeu Beltal, susclavari en lo dit any de dita vila, volem, sènyer, e.ns plau que de les pecúnies que vénen a mans vostres donets e paguets a.n Andreu Sorribes, fuster, quatre sous e sis diners, los quals a ell són deguts per fer la creu del Jesús, la qual serví al divendres sant propb passat, que feren la Passió. E retenit-vos lo present en loch de haver paguats dits quatre sous e sis [diners], lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, not[ari] e scrivà de la casa de la paheria, e sotsignat de nostres mans lo primer dia de abril any MCCCCLxxx.

És stat cancellat dit albarà perquè se.n és fet un altre de major quantitat dreçat a.n Bernat Sala, sotaclavari en dit any.

f. 22 r.

3

Luys Moyà.

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrrega a.n Borthomeu Beltal, sotsclavari en lo dit any, volem, sènyer, e.ns plau que de les pecúnies que vénen a mans vostres donets e paguets al honrat en Luys Moyà tres sous e honze diners de bona moneda, los quals a ell són deguts per rahó de claus e corda per venut, lo qual serví per fer la Passió, que.s féu lo jorn del divendres sant propb passat. E retenit-vos lo present en loch de haver paguats dits tres sous e honze diners, lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, not[ari] e scrivà de la casa de la paheria, e sotsignat de nostres mans lo primer dia de abril any MCCCCLxxx.

f. 22 r.

4

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrrega al honrat en Miquell Bra-mon, mercader e clavari de dita vila, volem, sènyer, e.us preguam que de les pecúnies que vénen a mans vostres de les impusicions e altres emoluments de dita vila, donets e paguets a.n Anthoni Sentapau honze sous, los quals són a ell deguts a hun seu companyó perquè han sonat la cornamusa, flaviol e tamor a les festes de Pascha de Resurrecció propb passades, los quals la universitat acostumen de donar a jutglars a honor e glòria de les

dictes festes de Pascha. E retenit-vos lo present en loch de haver paguats dits honze sous, lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, not[ari] e scrivà de la casa de la paheria, e sotsignat de nostres mans a iiii de maig any MCCCCLxxxi.

f. 33 v.

5

Andreu Sorribes.

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrregua al sènyer en Bernat Sala, sotaclavari en lo dit any de dita vila, per tant com hun albarà lo qual és stat fet per los honrats en Miquell Farreró, Andreu Agramunt, Andreu Canella e Johan Scuder, pahers en l'any propb passat de dita vila a.n Andreu Sorribes, fuster, de quatre sous e sis diners, los quals li eren deguts per fer la creu que serví al Jesús al dia del divendres sant, lo qual dit albarà se féu lo primer dia de abril any corrent e dejús scrit e.s dreçave a.n Borthomeu Beltal, olim sotaclavari de la matexa vila e aquell no sie stat cumplit perquè Beltal a dit albarà sie vengut en nostres mans. E com al dit Sorribes sie més degut als dits quatre sous e sis diners per les rahons dejús scrites. Per tant, sènyer, vos preguam que de les pecúnies que vénen a mans vostres devets e paguets al dit Andreu Sorribes quinze sous, compresos emperò dits quatre sous e sis diners en los dit xv sous, los quals a ell són deguts per fer dita creu, per sis posts, // per claus, per certs troços de post e per les mans de fer dita creu, perquè dits xv sous, e lo banqual de la sglésia major. E retenit-vos lo present en loch de haver paguats dits xv sous, lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, not[ari] e scrivà de la casa de la paheria e sotsignat de nostres mans a xxviii de juliol any MCCCCLxxx.

AHCT, **Llibre d'albarans, 1479-1490**, ff. 39 i 40 r.

6

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrregua a.n Borthomeu Beltal, sotsclavari en lo dit any, volem, sènyer e.ns plau que de les pecúnies que vénen a mans vostres donets e paguets al honrat en Luys Moyà tres sous e honze diners de bona moneda, los quals a ell són deguts per rahó de claus e cordam per ell venuts, lo qual serví per fer la Passió, que.s féu lo jorn del divendres sant propb passat. E retenit-vos lo present en loch de haver paguats dits tres sous e honze diners, lo qual volem a vós ésser fet per en Ffranci Mir, notari e scrivà de la casa de la paheria, e sotsignat de nostres mans lo primer dia de abril any MCCCCLxxx.

Miquell Ferarhó
Andreu Agramunt
Andreu Canela
Johan Scuder

AHCT. **Llibre d'albarans, 1479-1490**, albarà (full volander)

7

Item albarà a.n Andreu Sorribes, de iiii sous vi [diners], a.n Beltal per rahó de fer la creu del Jesús.

Item al sènyer n'Andreu Canella ii sous viii [diners] per rahó de una post que ha servit al trevesser de la creu.

Item albarà a.n Ff[ranci] Mir, dictat a.n Beltal, de sous perquè ha feta la messió del dinar lo jorn del divendres sant ha cinch persones que són vengudes ací a cantar a la Passió.

AHCT, **Llibre d'albarans, 1479-1490**, d'un llistat d'albarans (full volander).

8

Los pahers l'any present e dejús scrit de la vila de Tàrregua al honrat en Damià Prunera, clavari en dit any de dita vila, preguam-vos, sènyer, que de les pecúnies que vénen procehexen de les impusicions e altres emoluments de dita vila, e vénen a mans vostres, donets e paguets als fadrins honze sous, los quals la universitat acostume pagar e ajudar per als jutglars, ço és, n'Anthoni Sentapau hi en Vidal, los quals an tocat la temor, floviol e cornamua per les festes de la sacratíssima festa de Pascha de Resurrecció propb passada. E retenit-vos lo present, lo qual volem e sotsignat de nostres mans a xii de abril any MCCCCLxxxii.

AHCT, **Llibre d'albarans, 1479-1490**, f. 60 v.

Cervera. Representació de la Passió:

9

1481

Item fem pagar per lo dit clavari a.n Bernadí Cardona e Pere Bonjoch xi s[ous] per fer lo cadafal en la sglésia major hon se féu la representació de la Passió de Jesu Christ l'any present; à-n'i àpocha en poder del dit Gasó al primer de mag dit any.

11. xi s.

AHCC, FM, **Llibre de clavaria, 1481**, f. 30 v.

10

Actum Cervarie xxvii die aprilis anno a nativitati domini MCCCCLxxxi.

Sit omnibus notum quod nos, Petrus Bonjoch, agricola, et Bernadinus Cardona, fusterius Cervarie, confitemur et recognoscimus vobis magnifici et honorabili Guillermo Raymundi d'Oluga, Berengario Michaelis et Johanni Martini, paciariis anno presenti et subscripti dicte ville universitatem magnifici domino Johannee Solsona, absente, et per manus honorabili domini G. Maldà, clavarii eodem anno dicte ville, solvistis nobis undecim solidos barc[inonensis] nobis debet per faciendo et construendo 1 cadafale intra ecclesiam maiorem dicte ville per faciendo representationem passionis domini nostri Ieshu Christi in die veneris sancti proxime lapsa. Et est cont. in libro R[ationalis] cart. 100. Et ideo renunt.

Testis Johanne Baucells, sator, et Martinus Vila, fusterius Cervarie. Actum Cervarie, prima die madii anno predicto.

AHCC, FM, **Àpoques comunes, 1480-1481**, f. 17 v.

Bellpuig. Descendiment:

11

1583

[Consell 14 febrer]

Fonch també determenat en dit consell se adobàs la figura del crucifici de la iglésia, axí per la representatió se avia de fer del devalament de la creu com per lo que convenia.

AMB, FM, **Llibre de Consells, 1558-1584**, f. 173 r.

NOTES

1. Dades ja recollides i que tractarem en articles posteriors.
2. Pel document número 6, en què signa, veiem que el cognom és Canela.
3. La renovació anual de paers i d'altres càrrecs municipals —el sotsclavari entre aquests— es feia a l'abril.
4. Els elements que hem subratllat abans expliciten prou clarament la realització de l'acció —crucificar Jesús— aquell divendres sant de 1480 a Tàrraga.
5. Vid. SEGARRA i MALLA, Josep Maria, *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions*, vol. I (segles XI-XVI) Tàrraga, 1984, pp. 356-357 (i en general per a la contesa bèl·lica, pp. 317-337).
6. Almenys en el sentit antropològic que genera ja un fons cerimonial i un fons de renda. La recuperació de la celebració del Corpus, amb la seva sumptuositat, n'és un exponent clar.
7. La disputa s'inicià el 1468 i tornà a donar-se el 1470. Vid. SEGARRA, op. cit., pp. 350 i 354.
8. Vid. SEGARRA, op. cit., p. 398 i ss. —p. 406 per a la reducció de quarters—.
9. Al consell celebrat el 22 de maig de 1441 es determina sobre el Corpus «que aquella jornada se faça solemne e bella processó ab gran e bella luminària. E que per aquesta anyada los entremesos e jochs cessen, atès que lo temps tenim tal per voluntat de Déus que poques persones e infants s'ich trobarien en la vila per fer aquells. Emperò si algú o alguns per reverència e honor de la festa ne voldrà fer, que ab la gràcia de Déu los pensen de fer, car mèrit ne hauran de Déus». AHCT, *Llibre de Consells, 1437-1442*, ff. 175 v i 176 r. La situació real que se'n desprèn és que en els anys immediatament anteriors el Consell dedicava despeses a la realització d'entremesos i aquest any les dificultats econòmiques li ho impossibiliten. No s'han conservat llibres d'albarans d'aquestes dates, per la qual cosa no podem confirmar el que sembla evident.
10. Vid. AHCT, *Llibre d'albarans, 1479-1490*, f. 24. r.
11. AHCT. *Llibre d'albarans, 1479-1490*, ff. 2 v i 3 r.
12. La impossibilitat de consultar cap llibre de despeses o de capítols de confraries d'aquests anys, per ser introbables, ens impedeix d'avançar la investigació en aquesta línia.
13. Per a les referències de Lleida ens basem en RUBIO GARCIA, Luis, *Introducción al estudio de las representaciones sacras en Lérida*. Lleida, 1949. Per a les de Cervera en DURAN I SANPERE, Agustí/DURAN, Eulàlia, *La passió de Cervera. Misteri del segle XVI*. Barcelona, 1984, i en dades obtingudes en la nostra recerca a l'AHCC.
14. Les accions bàsiques segons el relat bíblic joanenc serien el descendiment del cos, la unció i amortallament i la sepultura (Jo 19: 38-42).
15. LLABRÉS, Gabriel, «Repertorio de 'Consuetas' representadas en las Iglesias de Mallorca (siglos XV y XVI)» a *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, V (1901), Madrid —pp. 920-927—, p. 926.
16. Romeu ja havia destacat aquest procés de descomposició en els segles XV i XVI que provoca l'existència d'actes més o menys autònoms, essent el del davallament el més documentat. Al segle XVII la setena passió catalana —segons la classificació que en fa— provindria de l'agrupament en un sol de tres misteris cíclics que posseïen una certa autonomia: 1r. entrada a Jerusalem fins al judici a Jesús, 2n. passió i crucifixió de Jesús, 3r. davallament de la creu.
Vid. ROMEU I FIGUERAS, Josep, «La légende de Judas Iscariot dans le théâtre catalan et provençal: Essai de classification des passions dramatiques catalanes» a *Actes et Mémoires du I Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France*. Avinyó, 1957, pp. 68-106, especialment pp. 87-88 i 95.
17. Vid. ROMEU I FIGUERAS, Josep, «Els textos dramàtics sobre el Davallament de la Creu a Catalunya, i el fragment inèdit d'Uildecona» a *Estudis Romànics*, XI (1962-1967), Barcelona, 1962, pp. 103-132, p. 108 n.
18. Vid. LLOMPART, Gabriel, «El Davallament a Mallorca. Una paralitúrgia medieval» a *Miscel·lània litúrgica catalana*, I (1978), B. —pp. 109-133— pp. 120-123.
19. LLOMPART, op. cit., p. 123.
20. Vid la classificació dels textos a ROMEU, «Els textos dramàtics...». Cal afegir-hi el text editat per Pep Vila (VILA, Pep, «Un davallament de la creu del segle XVII» a *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXVI (1982-1983), G., pp. 383-403).
21. ROMEU, «Els textos dramàtics...» p. 109.